

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vrača.

Naročnina: Zedinjene države (vključno Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 na tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vas, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER of THE FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (March 31-22) poleg vsakega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnevnikom potekla naročnina. Poslovite jo pravčasno, da se vam ne utari list.

KOVANA PEST ŠE VLADA V LOGANOVEM OKRAJU.

Unija za civilne svobodščine, h kateri pripadajo prominentni juristi, profesorji in drugi ljudje, se je odločila, da pokaže, da so postave in ustava Združenih držav veljavne tudi v okraju Loganu, W. Va., v katerem caruje kot šerif razglašeni Don Chafin, ponižni sluga premogokopnih družb. Unija za civilne svobodščine je priredila shod pred sodnim poslopjem. Chafin se ni drznil aretirati govornikov, kajti zavedal se je, da stvar ne bo zanj tako ugodno končala, kot če aretira mirno skupino zborujočih rudarjev. Chafin se je potuhnil. Govornikov ni motil in pustil jih je v miru. Ampak pozabili ni, da se je shod vršil proti njegovi volji. Znositi se ni upal nad zastopniki Unije za civilne svobodščine, za to so njegovo jezo občutili oni, ki so dali stanovanje in hrano tem zastopnikom.

Jezo je občutil Maston White, ki je gostoljubno sprejel zastopnike Unije za civilne svobodščine. Po noči in v temi ga je napadel po tolovajsko poboju in ga tako pretepel, da je moral v bolnišnico. White izjavlja, da ga je napadel Chafinov sorodnik John Chafin.

Unija za civilne svobodščine je podvzela pri governerju potrebne korake, da se ta zavraten napad in poboj primerno kaznujeta.

Don Chafin je šerif. Torej je njegova naloga, da zabrani take pobojske napade. A zdi se, da se Don Chafin prav malo briga za izpolnjevanje svoje prisage, katero je napravil, ko je nastopil šerifsko službo, kajti poboju in napadalec je njegov sorodnik John Chafin. Seveda se bo Don Chafin lahko izgovarjal, da ni vedel, da njegov sorodnik izvrši napad in poboj. Pri ljudeh, ki sodijo s svojimi možgani, ne bodo taki izgovori držali. Vprašali bodo Don Chafina, da naj pojasni, zakaj je vprav njegov sorodnik napadel človeka brez vsake provokacije in vzroka, ker je vzel pod streho zastopnike Unije za civilne svobodščine. Na tako vprašanje bo Don Chafin prav težko odgovoril pravilno.

Nekateri veliki dnevniki stokajo, da imajo ljudje premalo spoštovanja do obstoječih postav. Nič čudnega! Dokler vidijo ljudje, da ne spoštujejo postav javni uradniki, ki so slovesno prisegli, da bodo čuvali postave in ustavo in se po njih ravnali, ni pričakovati od navadnih ljudi kaj boljšega. Pristranski javni uradniki dajejo s svojimi dejanji slabe izglede. Take pristranske javne uradnike naj zadene vsa strogost postav in razmere se bodo obrnile na bolje.

PRIVATNI BIZNIŠKI INTERESI MED SEBOJ.

Ko se je letošnja zima pričela nagibati svojemu koncu in je mrzla severna burja s svojimi sunki dala razumeti, da še ni zime konec, se je pojavilo ponekod pomanjkanje premoga. Ljudska jeza se je obrnila tudi napram premogovniškim podjetnikom, ker so lani zavlačevali sporazum skozi mesece in tako pomagali k pomanjkanju premoga.

Premogovniški podjetniki so bili v škripcih. Treba je bilo najti drugega krivca, da obrnejo ljudsko jezo od sebe. In našli so ga. Pokazali so na privatne železniške interese in potrdili znano resnico, da železniške družbe ne dostavijo zadostnega števila voz za prevažanje premoga k rudnikom.

Ta izjava Narodnega premogovega društva, ki zastopa privatne premogovniške interese, potrdi, da so železniški uslužbenci govorili resnico, ko so rekli, da niso železniške družbe kos železniškemu prometu, ki se nočejo pobotati s svojimi delavci in pri katerih še stavejo železniški delavci.

Nikakor pa ta izjava ne odzame vse krivde za pomanjkanje premoga v minoli zimi popolnoma od privatnih premogovniških interesov. Ako bi premogovniški privatni interesi ne bili lani pognali rudarjev v stavko, prav zanesljivo bi bilo dosti premoga povsod in pomanjkanje premoga bi bilo izključeno.

Privatni premogovniški interesi s polja trdega premoga so ravno toliko odgovorni za pomanjkanje antracitnega premoga, kot so železniške družbe, katerih trmoglavi predsedniki nočejo ničesar slišati o izravnavi stavke železniških delavcev.

SLIKE IZ NASELBIN.

La Salle, Ill. — Sedel sem v "busu", da me popelje do bližnjega mesta. Na nasprotni strani sedežev sta sedeli dve ženi in se živahno pogovarjali. Iz časa sem izlekel angleški časopis in sebel čitali.

"Veš, Jera, tako sem jezna, da se kar tresem. Ta h... me je sprva mirno ispraveval od konca do kraja, potem pa me začel psovati in zmerjal me je, da mi je prihajalo slabo. Nikoli več ne grem k spovedi," so bile njene besede, ki je sedeli nasproti meni. Časopis sem dignil višje, da sam tako zakril obraz in odvrnil pozornost, ter — svesto poslušal.

"Pri katerem pa si bila?" vpraša druga.

"Tam v kotu je spovedoval pater. Kot sem ti že povedala, me je vprašal take stvari, da me je sram govoriti. Med vsem sem mu morala tudi natančno povedati, koliko otrok imam. In ko sem mu povedala, da pri nas še ni bilo štorikije celih osem let, je pričel ropotati, da se je tresla spovednica. Ljudje so se po ozirali in spogledovali, da me je bilo sram. Rekel je, da bi morali klicati štorikije vsako leto, jas pa sem mu razlagala, da sem slabotna itd. On pa me je še dalje pestil, češ, da tudi če tvegam življenje, da si a tem služim nebesa in da on že ve, da ni nikakega trpljenja. Rekel je še, če mu ne obljubim, da mi še odvzame na dan, nato pa sem se ujočila, pustila patra Kugo ali kakor mu še pravijo, v spovednici in šla, ne da bi kaj rekla."

"Saj sem ti že prej rekla, da ne hodi poslušati tistih norcev," je dodala druga. "Saj bi najraje šlo človeka kar živga poirli. Bolje je biti doma in mirno s možem živeti, kot pa pred kamnati svetniki (živih itak ni), klečati in se treseti od strahu, da človek že v mladih letih postane star. Le verjemi mi, Neža, da oni človeka tako zmešajo, da pol leta potem ne more mirno spati. S tem mu je prikrajšano življenje najmanj za deset let. Povem ti, če bi bil Kristus tako poval ljudi in jih pestil, bi ga bili njegovi lastni učenci trikrat križali."

"Prav imaš, Jera, nikoli več ne grem k spovedi. Taki divjaki vendar ne morejo zastopati boga med mirnimi ljudmi. Pogledj, v vojakih so jih potolkli na milijone, obesili so jih in topove blagosiljavali in še se ni nihče zmenil."

Zaupni rojakinja sta govorili o patru še druge reči, včasih malo tihe, če je bilo kaj takega, da se na glas ne alihi lepo. Parno sem ji poslušal in napisal bi vse, a alihaj sem še tako, da niso za v javnost.

Ko sem se oaril naokoli, sem opazil, da sem se za en blok že predaleč zapeljal. Šel sem iz voza z obžalovanjem, da ne morem še dalje poslušati zaupnega pogovora. Dolgi koraki sem jo stopil ali s voza ubral proti mojemu cilju, med potjo pa mislil o razgovoru sedaj naprednih ženic. Mislil sem si svoje kot si mislijo gotovo tudi čitatelji.

Stavil bi vprašanje, kakšen bi bil tisti pater kot zakonski mož, če bi imel kopico otrok, bi moral plačevati stanovanje in hrano, zraven pa trdo delati v rudniku ali pri plavkih, v cementarni ali v jeklarnah, da bi mu škripale kosti. Mislil, da bi drugače pel. — V La Salle je še precej Tutankamenove dobe. — Fotoalec.

Brooklyn, N. Y. — Društvo "Bratska zveza", št. 140 v Brooklynu priredi svoj 12. letni piknik v Elmerald Parku dne 17. junija ter prosi vsa cenjena društva, da bi to upoštevala.

Naša naselbina v Brooklynu je precej velika, toda solidarnost med nami je mala. Veliko nas je, pa malo štejemo. Zakaj? Kaj nam je na poti? Manjka nam solidarne zavesti in manjka nam zaupanja v organizacijo. Pod vplivom kapitalistične spekulacije se razstrelene naše misli, da ne moremo priti do zavesti in si osvoboditi principov, stremeljih za izboljšanje delavskih razmer in človeške družbe sploh, kar se da izboljšati le potem dobre organizacije in bratske zavesti.

Človek brez organizacije je mrtve ud družbe. Organizacija je duša človeške družbe, ki stremi za vednim izboljšanjem razmer in gradi boljše bodočnost našim potomcem. Ena takih organizacij je naša "Bratska zveza", veja stebila S. N. P. J., ki je zgrajena na podlagi bratstva in enakopravnosti, da ima vsak član pravico izreči svoje mnenje.

Veliko je rojakov v naši brooklynski naselbini, ki ne pripadajo

nobenemu društvu. Stopite v naše društvo. Naj vas ne bo sram, ker ste Slovenci, ali zato ker je naša ustava slovenska. Mi stopamo naprej sporedno z duhom časa z brati vsega sveta, ne samo Slovenci. Narodnost ne igra pri nas nobene posebnosti, uradujemo slovensko, ker smo Slovenci in se še najlažje razumemo v materinem jeziku. Naša misel pa je ista kakor bratov Nemcev, Lahov ali katerekoli druge narodnosti. Proč s nacionalnim sovraštvom.

Pridite k nam, v naše vrste! Pridite vsaj na naš piknik dne 17. junija, s čemur boste podpirali našo veliko idejo, ne morebiti kakšno bizniško spekulacijo, ampak dobrodelnost do siromakov, podporo nesrečnim, ki so postali žrtve svojega poklica. Rojaki, podpirajte bratsko solidarnost, ki je podlaga ljubezni med nami in princip svetovnega proletariata.

"Bratska zveza" je narasla z letom 1923 na sto članov, kar pa še ni zadostno število za našo naselbino. V to svrhu smo osnovali izredni odbor, katerega naloga je, reševati razna družbena dela, prirejati veselice in pisati dopise v prid društva. Ob tej priliki je br. John Nikolich z 69 N. More St., N. Y., podaril cekin za \$10 v prid društveni blaginji. V imenu društva "Bratska zveza" se iskreno zahvaljujemo zavednemu bratu, ki zna ceniti podporo organizacije. Deset dolarjev, to je podpora onemoglih, od katerih prihajajo teden za tednom prošnja pisma. Bratov, ki so zašli ne po svoji krivdi v kritični položaj, ne moremo odbijati od sebe v žalostni njihovi uodi. — "Bratska zveza."

Greensburg, Pa. — Novega ravno ni nič posebnega, toda oglašiti se je vendar treba. Z delom gre pri nas vedno kakor oni hočejo; v premogorovih je sedaj večji obrat kakor pa zadnjih 4 do 5 let, a samo vozove je treba visoko nalokiti, tako, da jih je manj. Včasih se dobijo vozovi, da bi človek mislil, da so brez dha. Plačajo pa seveda toliko, kakor se jim poljubno. Po drugih industrijah je tudi še precej obrata, toda ni tiste industrije, katero v Washingtonu vedno hvalijo, kjer vedno prerokujejo od tiste jalove "prosperitete".

Častita štorikja se pri nas kar nič ne zmeni za delavske razmere in zmerom nosi. Pri nas je pustila največ fantov, par pa se jih je moralo zadovoljiti tudi s punčkami. — Velikonočne praznike smo še odpraznovali in pitčice so še pričele žvrgoleti. V dolgi zimi ni št. 125 S. P. Z. in priredili bomo veselico dne 14. t. m. v Ameriško-slovenskem klubu na "Homer Planu" v Greensburgu. Imeli bomo nove igrance, katere vsi hvalijo. Toraj dekleta in fantje, na nogo, da se kaj nabrusijo prsti. Upamo, da bo vsa najbolje urejena ter vas vabimo na obilni obisk. Na svidenje! — F. M.

Naše družinske razmere.

Is Montane. — Spominjam se članka v "Prosveti", v katerem je neki sodnik razpravljal o zakonu. Ta sodnik je prišel po daljših službenih preizkušnjah do prepričanja, da veliko bolj zadovoljno živijo ljudje v "divjem" zakonu (common law marriage), kot pa postavno poročeni. Zakaj? On navaja vzroke, da dokler sta nepostavno poročena, to je, da živita v "divjem" zakonu, ne čutita drug do drugega tistih predprav kot ljudje, ki so postavno poročeni. Ona čutita, da nimata nikakih vzrokov drug drugemu predbacivati stvari, kakor si dovoljujejo zakonski. V "divjem" zakonu se drug drugemu bojita zameriti; on si misli, nimam pravice žaliti njega. Če bi jo žalil, bi ga zapustila in če bi ga žalila, bi jo pustil. Drug na drugega nista postavno vezana, vsak lahko gre, kadar ga je volja ali kadar se drugega naveliča.

Iz tega vzroka dva, ki nista postavno zvezana, se bojita drug drugemu zameriti in skušata sama obdržati zakonsko vez a tem, da skušata drug drugemu ugajati, mesto da bi kljubovala. Postavno poročena pa si domisljata, da imata predprave drug proti drugemu, a dolžnosti pa samo, da moški gre na delo in to je vse.

Če človek to premisli, mora končno dati prav onemu sodniku. Sednik navaja za primer tak zakon, ki je šel pred čez 30 let v najlepša miru, otroci so

lepo varstvi, toda, ko sta se po dolgih letih odločila, da se postavno poročita, sta bila kmalu razvezana. Drug nad drugim sta se čutila "bosa", pa se nista mogla zlagati.

Če bi zakonski malo bolj mislili na svoje dolžnosti, mesto da si domisljujejo, da imajo pravico drug drugemu zapovedovati kot nekak bos nad "selencem", naj si bo mož ali žena, pa bi bilo več sloge. Prvo naj vsak skuša brzdati samega sebe. Na ženo ali moža naj bi gledal kot na svojega najboljšega prijatelja. Ne smelo bi biti, kot delajo nekateri, ki na kako vprašanje ali malenkost začnejo ingovarjati surove besede, se grdo pogledujejo v družbi, če pa eden ali drugi izmed njih kaj vpraša, ne dobi niti odgovora. Čuti se, da se mora tako obnašati v družbi, misleč, da s tem pokaže svojo modrost, ako predira svojega moža ali obratno.

Ravno Slovenci smo jako oklepani s tem grdim običajem. Ni torej čudno, da je toliko razporok. Vedite, da samo en prezirljiv pogled ali pa molk na vprašanje človeka toliko poniža pred družino, da ne bi tega mislil. Ena sama besedica ali molk zaboli v areu, da se v letem hipu porodi sovraštvo, do čim drugi niti opazi ni in ne ve, zakaj se prvi po tem malem dogodku "grdo" drži. Pa pravi in sumišči: "Eh, za drugim hodi, na drugega misli." Klubovanje postane in tako klubujeta drag drugemu, pri tem pa oba mislita, da sta popolnoma nedolžna. Na oni malenkostni dogodki radi samo enega prezirljivega pogleda ali besede ali pa molka, se nobenemu niti ne zdi vredno misliti kar je povzročilo jad in vrgalo sovraštvo globoko nekje v sreg. Nato ne misli, da imata premalo vzgoje, da bi spoznavala vzroke, a tudi, če kateri ve za to, pravi: "Eh, to ni nič!"

Zagotovo pa vem, če bi ne bila zvezana s neko nevidno vezjo ter bi se čutila drug napram drugemu prosta kot prijatelja, ki drug drugemu take malenkosti oprostila, naprej bi kazala vesel in ljub obraz, tako pa kašeta zapovedovalne in prezirljive obraze.

Zakaj smo Slovenci tako velikodušni napram prijateljem? To je prav, a take prijatelji bi morali biti tudi s svojimi zakonskimi polovkami. Slovenci, nikar se ne domisljate, da je tvoja žena dekla. Vidi, da je ona tvoja najboljša prijateljica in zato se vedno izogibaj besed, a katerimi bi jo mogoče razžalili. Slovenci, za tebe velja ravno isto. Kadar bosta začela verovati, da sta prijatelja in nič drugega, se vama ne bo treba bati razporoke. Seveda, dva gospodarja ali bosa se ne moreta zlagati.

Nekdo pravi, kaj bi bilo, če bi vladala žena. Pravim, da prav nič slabega, ampak še boljše bi bilo; saj žena itak vlada svet, samo da ga vlada zakulisno. Ali bi ne bilo boljše, da žene vladajo svet odprto mesto da ga izskrivljuje? Vsek odrasel človek ve, kaj je zmorna doseči lepa in mlada žena, bodisi v nizkih slojih ali med takozvanimi vladarji in mogotci, ki so kakor žoge v rokah mlade dame. Ali ni to resnica? In kdo tedaj vlada svet? Kdo od vas ne bere romana v "Prosveti", ki pove, kdo je kriv razdejanja arabskega cesarstva? Žena. Ona je kriva, toda ni igrala odprto, temveč skrito, in moške so se klali. Dajte torej ženi enakopravnost. Če ženi ne boste dali enakopravnosti odprto in javno, si jo bo sama vzela skrivaj, kar bo še večji udarec bodisi za posameznike, družine ali pa državne enote.

Tistim, ki pravijo, da so za ženo kuhinja in otroci ter sploh domače gospodinjstvo, a ne drugo, odgovorjam: Razgledaje naj se malo naokoli. Izobražena in prosta duševnih zakrznjenosti, bo žena vedno bolj vzgajala svoje otroke, da bodo pristopni človeški družbi, kot pa žena, ki vedno čepi doma kot jetnica. Iz tega vzroka ima žena velik poklic — vzgojo otrok. Na duhu in telesu zdrava žena bo ustvarila velike moke, nikdar pa ne bo tega storila ona, ki nima ne duševne ne telesne moči, ter vedno ždi tam, kakor bi bila obojena na večni zapor. Kakor mož po trudopolnem delu v jami ali tovarni potrebuje ravvedrila, tako ga potrebuje žena. Če je prav s "kmetov" doma, bo tako kmalu začela bolj spoštovati in ljubiti kot pa nevedna žena, in če je naobražena, bo postala tudi ona.

Necreča za moža pa je pogosto, da je žena bistroumnejša in ga valed tega prezira. Če se ugnešdi v zakon tako preziranje, je boljše, da se ločita in ne čakata pome

jeseni življenja, kajti to ni življenje, temveč smrt. Življenje je itak večni boj za obstanek. Danes je boj na vseh koncih in krajih sveta med delom in kapitalom in za ta boj je treba zdravih mož na umu in na telesu in samo zdravi stariši morejo odgostiti zdrave moke. V ta namen si nabavite delavske liste in knjige, ker samo na ta način si boste razbistili svoje duševno obzorje. — Nekdo.

SAMOMOR UTEGENE BITI V ZVEZI S KUKLUKSOVSKIMI POČETJI.

Wallace, W. Va. — Obetajo se senzacionalna razkritja glede na presenetljiva zločina zarotništva kukluksvev, kadar pride majhna knjiga, ki so jo našli pri bivšem članu kukluksovske podružnice Kentu W. Ogdenu, ko si je ta sam vzel življenje, v javnost.

Knjiga, ki neki vsebuje imena, svari in izjave, je v posesti samomorilčevega očeta Jamesa Ogdena, ki jo namerava izročiti državnemu pravniku Will E. Morrisu. Mrtvega Kente W. Ogdena so našli na nekem oljnem dvigalu blizu njegovega doma, predsednji torej svetec. Pravijo, da je izvršil samomor, da se tako izogne vdeležbe v neki zločinači zaroti, ki jo je kovala tukajšnja kukluksovska podružnica.

Kukluksvevi v Wallace odločno zanikujejo govorice, češ, da so nameravali izvršiti kako hudodelstvo.

Kakor so se izjavili uradniki kukluksovske podružnice v Clarksburgu, ni ničesar drugega povedati o katerikoli podružnici kakor to, kakšno je njino geslo in koliko članov šteje ta ali ona podružnica.

Oče mrtvega človeka James Ogden je hud nasprotnik kukluksvev in ima v posesti knjigo, ki obeta razkriti nametavane zarote. Ogden ne mara podati zasedaj še nobenih informacij ter pravi, da bo to storil tedaj, ko poda svojo izjavo o tej zadevi. Pomeje je tudi rekel, da hoče tisto knjigo izročiti državnemu pravniku Will E. Morrisu.

Ogdenova družina je ena izmed najboljših v okraju Harrison. Kljub temu, da je James Ogden hud nasprotnik vseh kukluksvev, ga imajo le-ti v visokih časih.

Da je bivši član kukluksovske podružnice v Wallace Kent W. Ogden nameraval izdati skrivna počenja tukajšnjih kukluksvev, če se ti ne razidejo in se ne nehajo organizirati, je razvidno iz nekega poročila, ki se glasi, kakor sledi:

"Tistim, ki se jih tiče: "To naj potrjuje, da je meni, visokorodnemu ciklopu, osebo povedal bivši član wallaške kukluksovske podružnice v petek dne 2. aprila zvečer, da bo izdal vse skrivna počenja kukluksovskih podružnic, če se ne razide krejerna podružnica in se ne preneha organizirati."

NOVA NASELNIŠKA PREDLOGA.

Washington, D. C. — Poročilo priselniškega odseka trgovske zbornice Združenih držav pozivlja prizadete oblasti, naj izpreme sedanje priselniške omajitve v toliko, da bi jih mogli predsednik izpremeniti in razširiti, kakor bi to zahtevala socialne in ekonomske potrebe.

Odsek posebno priporoča dva načina, kako bi se dalo zvišati priseljevanje iz severnih evropskih dežel na tridesetne kvote.

Odsek jemlje za podlago v svoji predlogi sedanjo tridesetno kvoto ter dodaja še možno dvadesetno.

Poročilo je bilo podano pred ravnatelji narodne zbornice in pride pred enajsto letno zborovanje, ki se ima vršiti v New Yorku od 7. do 10. maja. Člaski bankir John W. O'Leary našeljuje priselniškemu odseku. Odsek hoče predvsem dokazati, da je bolje, če se priselniki, postava opira na izbiralo kakor pa na izključno omejevalno podlago. Kajti po postavi, ki se jo bo dalo prebiti in tolažiti, kakor bodo to zahtevale razmere, bo lažje pripuščati v to deželo ljudi v večjem številu, kakor se da to delati po sedanjih določbah.

Pečajo se s tezaževnimi predlogami pravi poročilo:

"Število priseljencev, ki jim je dovoljeno priti v to deželo, znaša 357.903. Po predloženih nasvetih bi bilo to število 596.338." Najvnetejši zagovorniki večjih kvot se pač tisti, ki si lele cenene ga delarstva v deželo. In to so naši velekapitalisti.

